

Ministerie van Justitie en Veiligheid

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Bureau Internationale Migratie
Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Ons kenmerk
3577302

Uw kenmerk
2021Z17546

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Datum 5 november 2021

Onderwerp Antwoorden Kamervragen over het faciliteren van illegale pushbacks

Hierbij bied ik u de antwoorden aan op de schriftelijke vragen die zijn gesteld door het lid Ellemeet (GroenLinks) over het faciliteren van illegale pushbacks.

Deze vragen werden ingezonden op 8 oktober 2021 met kenmerk 2021Z17546.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,

Ankie Broekers-Knol

**Antwoorden van de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid op de schriftelijke vragen van het lid Ellemeet (GroenLinks) over het faciliteren van illegale pushbacks.
(ingezonden 8 oktober 2021, 2021Z17546)**

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Bureau Internationale
Migratie

Datum
5 november 2021

Ons kenmerk
3577302

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht "Marechaussee helpt grensbewaking Litouwen tegen 'illegale migratie'?"[1]

Antwoord op vraag 1

Ja.

Vraag 2

Klopt het dat Nederland in augustus zes marechaussees heeft geleverd aan Frontex voor de grensbewaking in Litouwen? Zijn sindsdien nog extra grenswachten of andere vormen van support aan grensbewaking geleverd aan Litouwen of andere grenslanden met Belarus?

Antwoord op vraag 2

Nederland heeft zes personen geleverd aan Frontex in het kader van de snelle grensinterventie in Litouwen in juli jl. Het betreft vier personen in dienst van de Koninklijke Marechaussee (KMar) en twee personen van de Dienst Vervoer en Ondersteuning (DV&O). Sindsdien zijn er nog twee grenswachters van het permanente korps van Frontex ingezet in Litouwen.

Vraag 3

Bent u bekend met signalen dat Afghaanse asielzoekers aan de Litouwse grens zijn teruggeduwd en geen recht hebben gekregen op een asielprocedure? Wat is uw reactie hierop?[2]

Antwoord op vraag 3

Het kabinet is bekend met de berichtgeving hierover. Het kabinet heeft grote zorgen over de wijze waarop Belarussische autoriteiten irreguliere migratie faciliteren voor politieke doeleinden. Daarmee worden mensen op onacceptabele wijze misbruikt. Zij worden bovendien op deze wijze in gevaar gebracht en onderweg regelmatig financieel uitgebuit door smokkelaars. Dat moet stoppen.

Het kabinet heeft begrip voor de complexe omstandigheden waar lidstaten als Polen, Litouwen en Letland zich in bevinden. Deze situatie heeft gevolgen voor de gehele EU en daarom is er ook financiële en operationele steun beschikbaar gesteld voor grensbewaking, het opvangen van migranten en het verwerken van asielaanvragen. Litouwen en Letland hebben hier gebruik van gemaakt. Vanzelfsprekend is het essentieel dat hierbij Europees en internationaal recht wordt nageleefd. Overigens zij opgemerkt dat Belarus is aangesloten bij het VN-Vluchtelingenverdrag en dus gehouden is dienovereenkomstig te handelen.

Wanneer een EU-lidstaat zich niet houdt aan haar verplichtingen onder het EU-recht is het aan de Europese Commissie, als hoeder van de verdragen, om hier actie op te ondernemen. De Commissie doet dit ook, getuige bijvoorbeeld de bezoeken van Eurocommissaris Johansson aan Litouwen en recent (op 30

september jl.) aan Warschau.

Vraag 4

Bent u bekend met de uitspraak van het Europees Hof van de Rechten van de Mens (EHRM) van 5 september jl., welke Litouwen opdroeg vijf Afghaanse asielzoekers niet terug te duwen maar toegang te geven tot een asielprocedure op haar eigen territorium?[3]

Antwoord op vraag 4

Bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens is inderdaad een zaak aanhangig tegen Litouwen over deze situatie.¹ In deze zaak is echter nog geen uitspraak gedaan. Wel heeft het Hof op 8 september jl. een voorlopige voorziening getroffen en bepaald dat deze mensen, in afwachting van de uitspraak, niet mogen worden teruggestuurd naar Belarus. Op 29 september jl. besloot het Hof dat deze voorlopige voorziening niet werd verlengd, omdat deze personen zich inmiddels op Litouws grondgebied bevinden en Litouwen het Hof heeft verzekerd dat zij niet zullen worden uitgezet voordat hun asielverzoeken zijn behandeld.

Vraag 5

Klopt het dat het doel van de Frontex-inzet in Litouwen is gericht op het tegenhouden van illegale grensoverstekingen vanuit Belarus?

Antwoord op vraag 5

In juli 2021 heeft Frontex een zogeheten snelle grensinterventie gestart in Litouwen in reactie op de sterk toegenomen toestroom van irreguliere migranten uit Belarus. Frontex assisteert Litouwen bij grenscontrole en grenssurveillance. Tevens heeft Frontex Litouwen voorzien van deskundigen die de nationale autoriteiten helpen bij het verzamelen van gegevens over irreguliere grensoverschrijdingen en de uitwisseling van operationele informatie.

Vraag 6

Hoe kan Frontex concluderen dat het om illegale grensoverstekingen gaat wanneer mensen niet in staat zijn gesteld een asielaanvraag te doen en deze aanvraag nog niet is beoordeeld? Is het oversteken van de grens door een vluchteling niet per definitie legaal op basis van het VN-vluchtelingenverdrag?

Antwoord op vraag 6

In het EU-recht, meer in het bijzonder de Schengengrenscode², is neergelegd onder welke voorwaarden een onderdaan van een derde land toegang tot de Europese Unie moet worden verschaft en wanneer deze toegang kan worden geweigerd. Hierin is tevens bepaald dat de buitengrenzen slechts via de grensdoorlaatposten en gedurende de vastgestelde openingstijden mogen worden overschreden. Wanneer een migrant in strijd met deze regels een grens overschrijdt is er sprake van een irreguliere grensoverschrijding. Het VN-Vluchtelingenverdrag bepaalt niet dat het oversteken van een grens door een vluchteling of persoon die om internationale bescherming verzoekt per definitie legaal is.

¹ Het betreft de zaak *A.S. en anderen t. Litouwen* (appl. Nr. 44205/21).

² Verordening (EU) 2016/399.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Bureau Internationale
Migratie

Datum
5 november 2021

Ons kenmerk
3 5 77302

Een persoon die illegaal een grens heeft overschreden en niet het recht heeft op het grondgebied van de betrokken lidstaat te verblijven, dient op grond van de Schengengrenscodes te worden aangehouden en onderworpen aan procedures in overeenstemming met de Terugkeerrichtlijn³.

Vanzelfsprekend geldt dat de Europese lidstaten zich bij de bewaking van de EU-buitengrenzen dienen te houden aan de Europese wet- en regelgeving en de fundamentele rechten uit internationale verdragen dienen te waarborgen, zoals het non-refoulement beginsel. Dat betekent bijvoorbeeld dat een betrokken persoon die aangeeft een verzoek om internationale bescherming te willen doen, hiertoe de gelegenheid dient te worden geboden. Gedurende deze procedure hoeft hem echter juridisch geen toegang tot het grondgebied te worden verschaft, bijvoorbeeld door het gebruik van een versnelde grensprocedure, waarbij de opvang- en procedurerichtlijn van toepassing zijn.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Bureau Internationale
Migratie

Datum
5 november 2021

Ons kenmerk
3577302

Vraag 7

Kunt u garanderen dat Frontex, en in het bijzonder de Nederlandse marechaussee, nooit heeft meegewerkt of zal meewerken, direct of indirect, aan het tegenhouden en terugsturen van migranten, zonder dat hen de gelegenheid wordt geboden een asielaanvraag in te dienen?

Vraag 8

Op welke wijze ziet u, gezien de betrokkenheid van de Nederlandse marechaussee, toe op de monitoring van de legaliteit van grensbewaking in Litouwen?

Antwoord op vraag 7 en 8

Het is aan de Commissie om erop toe te zien dat de grensbewaking in lidstaten wordt uitgevoerd conform de geldende Europese wet- en regelgeving en aan Frontex om erop toe te zien dat de fundamentele rechten tijdens Frontex operaties worden gewaarborgd. Frontex heeft hiervoor ook (recent) de bestaande rapportage- en monitoringsmechanismen versterkt, naar aanleiding van de aanbevelingen van diverse onderzoeken inzake Frontex. Hierover is uw Kamer eerder geïnformeerd.⁴ Door het agentschap zijn inmiddels stappen gezet om de aanbevelingen op te volgen. De voortgang hierop wordt tijdens de vergaderingen van de Frontex Management Board besproken. Het kabinet zal de voortgang van de opvolging van de aanbevelingen verder monitoren en op verbeteringen aandringen indien nodig.

De Nederlandse experts die worden ingezet onder de vlag van Frontex werken binnen de kaders en het mandaat van het operationeel plan. Deze kaders komen overeen met het internationaal en Europees recht.

Vraag 9

Bent u bekend met het rapport van Amnesty International welke laat zien dat er de afgelopen zes weken meer dan 30 Afghaanse vluchtelingen vastzaten in het grensgebied van Polen en Belarus, zonder basisbehoeften als eten, medische zorg en onderdak en dat deze

³ Richtlijn 2008/115/EG.

⁴ Kamerstuk II, vergaderjaar 2020-2021, Aangangsels Handelingen, nr. 3686, beantwoording vragen van de leden Ceder en Ellemeets aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over het onderzoek van het Europees parlement naar Frontex, 7 september 2021.

asielzoekers hierna zijn teruggeduwd naar Belarus?[4] Wat is hierop uw reactie?

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Bureau Internationale
Migratie

Vraag 10

Bent u bekend met het bericht dat de afgelopen weken minstens vijf asielzoekers zijn overleden aan de grens met Polen en Belarus, door o.a. onderkoeling en uitdroging?[5]

Datum
5 november 2021

Ons kenmerk
35 77302

Antwoord op vragen 9 en 10

Voorop staat dat het beheer van grenzen nooit mag leiden tot het verlies van mensenlevens. De inzet van het kabinet is erop gericht om dit te allen tijde te voorkomen. Het kabinet benadrukt dat het beheer van de EU-buitengrenzen dient plaats te vinden binnen de geldende Europese en internationale kaders in relevante gremia, in bilaterale contacten en in contacten met de Europese Commissie.

De berichten over migranten die zich in het gebied rondom de grens tussen Belarus en Polen bevinden zijn zorgelijk. De personen dienen toegang te krijgen tot de humanitaire assistentie die zij nodig hebben. Ook Belarus heeft hier een verantwoordelijkheid in.

Zoals uw Kamer bekend beschikt het kabinet niet over eigenstandige informatie over de situatie. Door de noodtoestand in het grensgebied wordt geen toegang tot het gebied verschaft, ook niet voor VN-organisaties. Het is daarom op dit moment niet op basis van betrouwbare cijfers vast te stellen hoeveel migranten er precies in het betreffende grensgebied aanwezig zijn.

Zie verder het antwoord op vraag 11.

Vraag 11

Bent u bereid deze grove schending van mensenrechten aan te kaarten bij uw Poolse collega-ministers?

Antwoord op vraag 11

In lijn met de motie van de leden Van Dijk en Podt⁵ heeft de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid tijdens de JBZ-Raad van 7 en 8 oktober gesproken met haar Poolse collega. Tijdens dit gesprek heeft zij het naleven van fundamentele rechten aan de grens benadrukt, en haar collega opgeroepen om hulp toe te laten tot het grensgebied. Hierover is uw Kamer ook in het verslag van de JBZ-Raad van 7 en 8 oktober geïnformeerd. Nederland heeft deze boodschap ook in andere bilaterale contacten uitdragen en blijft dat doen.

Vraag 12

Bent u het eens dat geopolitieke conflicten nooit een reden mogen zijn om personen op zoek naar internationale bescherming het recht te ontzeggen op een asielprocedure en/of hen in onmenselijke omstandigheden vast te houden?

⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 2021-2022, 32 317, nr 711.

Antwoord op vraag 12
Zie het antwoord op vraag 3.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Bureau Internationale
Migratie

Vraag 13

Welke waarborgen zijn er in Litouwen tegen illegale pushbacks die er niet zijn in Polen, Kroatië en Griekenland, waar reeds illegale pushbacks zijn gedocumenteerd?

Datum
5 november 2021
Ons kenmerk
3577302

Antwoord op vraag 13

De primaire verantwoordelijkheid van de bewaking van de grenzen blijft bij de EU-lidstaten. Iedere EU-lidstaat is daarbij gehouden aan EU-wet- en regelgeving. De Commissie ziet als hoeder van de verdragen toe op de naleving daarvan. Zo heeft de Commissie geassisteerd bij het opzetten van onafhankelijke monitoringsmechanismen in Griekenland en Kroatië.

Naast de nationale controle- en kwaliteitsmechanismen in de lidstaten, zijn er ook binnen de Frontex activiteiten monitoringsmechanismen die hierop toezien, zoals benoemd bij het antwoord op vraag 7 en 9. Een voorbeeld hiervan is de inzet van de grondrechtenfunctionaris en grondrechtenmonitors in het operationele gebied. Tevens vinden er periodiek, een keer in de vijf jaar, in alle lidstaten evaluaties plaats conform de Verordening voor het Schengenevaluatie- en monitoringsmechanisme. Aanvullend kunnen deze evaluaties ook onaangekondigd plaatsvinden, naast de periodieke evaluaties. Indien er tekortkomingen worden geconstateerd tijdens de Schengenevaluatie, volgen er aanbevelingen van de Commissie. Daarna dient door de lidstaat een actieplan te worden opgesteld welke deze tekortkomingen adresseert.

In het recente voorstel tot herziening van deze Verordening⁶ wordt het onderdeel met betrekking tot grondrechten versterkt. Hierbij is ook een rol voor het *Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten* voorzien. Het kabinet steunt het voorstel om de evaluatie van grondrechten in het Schengenaquis te versterken.

Vraag 14

Klopt het dat illegale pushbacks in Kroatië, het letterlijk de grens overslaan van migranten door anonieme mannen in bivakmutsen, wordt medegefinancierd via het Fonds voor Interne Veiligheid van de EU?[6] Zo ja, wat bent u voornemens hiertegen te ondernemen?

Vraag 15

Bent u het voorts eens dat EU-fondsen welke voor migratiedoeleinden worden ingezet nooit mogen worden besteed aan activiteiten die indirect bijdragen aan mensenrechtenschendingen?

Vraag 16

Heeft u er vertrouwen in dat een onderzoek door de Kroatische grenspolitie zelf naar de in vraag 12 genoemde illegale pushbacks een onafhankelijk en betrouwbaar resultaat zullen opleveren? Zo ja, waarop baseert u dat vertrouwen?

⁶ Zie het BNC-fiche over dit Commissievoorstel, Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021, 22 112, nr 3162.

Antwoord op vragen 14 t/m 16

De vaste commissie van Justitie en Veiligheid van uw Kamer heeft de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid op 13 oktober jl. verzocht om te reageren op "de push-backs in Kroatië in het licht van het onderzoek van Lighthouse Report" van 6 oktober 2021. Deze reactie komt uw Kamer separaat toe.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Bureau Internationale
Migratie

Datum
5 november 2021

Ons kenmerk
3577302

[1] <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/09/22/marechaussee-helpt-grensbewaking-litouwen-tegen-illegale-migratie-a40591982>

[2] <https://www.groene.nl/artikel/je-kunt-ze-beter-laten-lopen>

[3] <https://www.euronews.com/2021/09/09/lithuania-told-not-to-return-afghan-refugees-to-belarus-by-european-court>

[4] <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/09/poland-digital-investigation-proves-poland-violated-refugees-rights/>

[5] <https://www.nytimes.com/2021/10/06/world/europe/poland-belarus-border-crisis.html>

[6] https://pointer.kro-ncrv.nl/gemaskerde-agenten-mishandelen-vluchtelingen-met-europese-steun?auHash=TT_x1UGqOPmsBvHGRPIAwHNryaznwOOgvgO-yfw3hq8